

N:r 62.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående bildande, för renskötseins upphjälpande i Västerbottens och Norrbottens län, av två fonder, benämnda Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond; given Drottningholms slott den 14 maj 1914.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 500,000 kronor må uttagas till bildande av två fonder, den ena å 300,000 kronor, benämnd Västerbottens lappfond, och den andra å 200,000 kronor, benämnd Norrbottens lappfond, vilka fonder skola av statskontoret förvaltas och jämlikt föreskrifterna i kungl. brevet den 31 augusti 1877 förräntas i enlighet med vad som gäller för statskontorets fondförvaltning i allmänhet samt efter Kungl. Maj:ts föreskrifter eller prövning i särskilda fall användas, den förra fonden till främjande av renskötseins i Västerbottens län och den senare till förmån för enahanda näring i Norrbottens län, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra;

att utbrytningen av ifrågavarande medel och de två nya fondernas bildande skola anses hava ägt rum den 1 januari 1914; samt

att det belopp, 233,647 kronor 42 öre, som återstår av det utav 1906 års riksdag beviljade anslag för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, må på det sätt tillföras nyssnämnda båda fonder,

Bihang till senare Riksdagens pvtokoll 1914. 1 saml. 32 häft. (Nr 62.) 1

att ett belopp av 140,000 kronor ingår i Västerbottens lappfond och återstoden i Norrbottens lappfond.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Johan Beck-Friis.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 14 maj 1914.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet friherre Beck-Friis, anförde efter gemensam beredning med chefen för civildepartementet:

»I underdånig skrivelse den 12 februari 1914 hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län framlagt förslag att av den för inköp av mark för lapparnas i Jämtlands län behov upprättade s. k. jämtländska renbetesfjällens skogsfond en del måtte användas till bildande av två nya fonder för understödjande av renskötseln i förstnämnda båda län.

Omförmälda skrivelse är av följande lydelse:

Kungl.
Maj:ts be-
fallnings-
havande i
Västerbot-
tens och
Norrbot-
tens län.

»För införande av en bättre ordning inom renskötseln i Västerbottens och Norrbottens län samt upphjälpande av de nomadiserande lapparnes ställning därstädes torde under en närmare framtid komma att krävas åtskilliga åtgärder från det allmännas sida. Skall flyttlapparnas näring över huvud kunna i längden äga bestånd — och ur såväl humanitär som nationalekonomisk synpunkt synes tvivel ej böra förefinnas om önskvärdheten av att den i båda de nämnda länen vidmakthålles — lär det vara av nöden, att staten i flere hänseenden ingriper i syfte att ordna och stödja denna närings utövande. En särskild anledning här till ligger i de svårigheter, som odlingens utbredande måste medföra för renskötseln. Vål äro i de trakter, där kollision mellan jordbrukets och renskötselns intressen företrädesvis föreligger — trakterna ovan den s. k. odlingsgränsen — naturförhållandena sådana, att någon väsentlig utbredning av odlingen icke hädanefter torde utan en viss försiktighet böra ifrågakomma. Men den bofasta kultur, som redan kommit till stånd i dessa landsdelar, framför allt inom Västerbottens län, har varit tillräcklig att störande ingripa i nomadlapparnas förhållanden och, åtminstone på vissa orter, sätta i fara deras utsikter att för framtiden kunna fortfara med det näringsfång, som för dem är det naturliga och av deras stam utövats långt före jordbrukets framträngande, likasom det är det enda, som kan lända till ekonomiskt utnyttjande av de stora fjällvidderna ovan skogsgränsen.

De kostnader, som, på sätt nu är antytt, erfordras för upphjälpande av renskötseln i omförmälda båda län, torde bliva tämligen betydande. Vid övervägande av frågan om anskaffande av de nödiga medlen ligger det nära till hands att rikta uppmärksamheten å en särskild tillgång, som, från början hopsparad av hänsyn till renskötseln i en annan del av landet, numera, efter vad det vill synas, icke i sin helhet är för det ursprungliga ändamålet behöflig utan skäligen torde kunna till någon del tagas i anspråk för utgifter, som nu äro i fråga. Den tillgång, som här åsyftas, är en fond, som under benämningen jämtländska renbetesfjällens skogsfond bildats i syfte att genom förvärv av mark utvidga de s. k. renbetes- eller skattefjällen i Jämtland.

Rörande tillkomsten av nämnda fond samt dess användning och nuvarande ställning må följande här meddelas.

Under den år 1821 påbörjade avvitrningen i Jämtlands län synas lapparnes intressen hava länge nog blivit alldeles förbisedda. Den till grund för nämnda avvitrning liggande stadgan av år 1820 tyckes hava avsett allenast en uppdelning av landet mellan kronan och den bofasta befolkningen med syfte att åt denna befolkning upplåta all mark, som kunde finnas för densamma begärlig. Under den långa tid, som åtgick för avvitrningens genomförande, synas lapparna också efter hand hava blivit allt mer och mer undanträngda genom anläggande av nybyggen och fåbodlägenheter högt uppe i fjälltrakterna. Först ett par årtionden efter avvitrningens påbörjande vidtogos åtgärder till skydd för lapparnas intressen, i det genom särskilda nådiga brev den 20 april 1841 bestämdes, att lapparnas betesmarker skulle behörigen utstakas och några nybyggen i fjälltrakterna ej få upplåtas, förr än sådan utstakning skett. På grund av de i berörda hänseende meddelade föreskrifter blevo också sedermera vissa trakter under benämningen skattefjäll eller renbetesfjäll upplåtna åt lapparna, men vad som tidigare under avvitrningen blivit till deras förfång åtgjort kunde icke ändras, och det visade sig snart, att de åt lapparna anvisade områdena voro otillräckliga. Följden härav blev, att lapparna med sina renar i stor omfattning inträngde å enskilda ägor, belägna i

närheten av renbetesfjällen, vilket åter gav upphov till åtskilliga stridigheter mellan lapparna och de bofasta.

Sedan Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län i särskilda underdåniga skrivelser väckt fråga om utvidgande av lapparnas betesområden, blev denna fråga hänskjuten till den kommitté, som år 1882 tillsatts för utarbetande av förslag till lagbestämmelser angående de svenska lapparna och deras förhållande till landets bofasta befolkning. Nämnda kommitté fann det ovedersägligt, att de lapparna förbehållna områdena icke erbjöde de betingelser, som krävdes för renskötselns utövande, och då den verkställda avvittningen till ej ringa del bure skulden för de uppkomna missförhållandena, ansåg kommittén det vara i sin ordning, att staten så vitt möjligt sökte rätta vad vid avvittningen felats, i vilket avseende kommittén tänkte sig, bland annat, förvärvande av områden, som erfordrades till renbetestrakternas utvidgande och arrondering. De nödiga utgifterna för detta förvärv ansåg kommittén, med anslutning härutinnan till ett av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet tidigare framställt förslag, böra bestridas av medel, som influerit eller komme att inflyta för upplåtelse av avverkningsrätt å de vid avvittningen avsatta renbetesfjällen.

Med anledning av detta kommitténs förslag verkställdes av särskilt utsedda personer en närmare utredning angående behovet av markförvärv, varjämte domänstyrelsen på nådig befallning föranstaltade om undersökning av skogstillgångarne å renbetesfjällen.

Sedan sistnämnda undersökning givit vid handen, att å renbetesfjällen finnes ett betydande antal äldre, övermogna timmerträd, som icke vore erforderliga för lapparnes virkesbehov och även i övrigt utan olägenhet kunde avverkas, blev den av kommittén väckta frågan av Kungl. Maj:t hänskjuten till riksdagen. I nådig proposition den 13 maj 1887 föreslog nämligen Kungl. Maj:t riksdagen att medgiva, att den behållna avkastningen av den skogsavverkning på renbetesfjällen, som i enlighet med domänstyrelsens förslag kunde varda föreskriven, finge användas till förvärvande av mark för renbetesfjällens utvidgning i avsikt att bereda lapparne nödigt utrymme för renskötseln under viss tid av året. I sammanhang härmed föreslogs, att, när vissa delar av förvärvade områden kunde genom skogsavverkning eller annorledes lämna avkastning eller ej vore för det avsedda ändamålet nödiga, på Kungl. Maj:t skulle få bero att ställa sådana delar under skogsstatens förvaltning eller utarrendera eller försälja dem under iakttagande, att avkastningen eller försäljningssumman, den sistnämnda därest Kungl. Maj:t ej prövade den böra användas att på annan trakt inom länet utvidga lapparnes renbetesrättigheter, skulle tillfalla statsverket.

Vad Kungl. Maj:t sålunda föreslagit blev av riksdagen bifallet.

Genom nådigt beslut den 13 juli 1887 anbefalldes sedermera domänstyrelsen att utan sammanblandning med övriga skogsförsäljningsmedel till statskontoret inleverera behållna försäljningsmedlen för försålda skogseffekter från renbetesfjällen, varjämte statskontoret ålades att, sedan statsverket blivit gottgjort för meddelade förskott för inköp av mark, förvalta överskottet såsom en särskild fond under benämning jämtländska renbetesfjällens skogsfond, om vars användande för de av riksdagen medgivna ändamål Kungl. Maj:t framdeles komme att förordna.

Sedermera har på grund av Kungl. Maj:ts särskilda beslut ett stort antal fastigheter förvärvats för renbetesfjällens utvidgning. Sammanlagda köpeskillingen för dessa fastigheter uppgår till 964,759 kronor 35 öre.

Beträffande dispositionen av de inköpta fastigheterna har Kungl. Maj:t, efter det förslag i sådant hänseende avgivits av Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län, den 22 maj 1891 meddelat föreskrifter. Dessa föreskrifter innebära, att de förvärvade områdena skulle i sin helhet upplåtas för lapparnas behov i likhet med angränsande renbetesfjäll, att den å områdena befintliga skogsmarken skulle ställas under skogsstatens förvaltning, att i övrigt inseendet över ifrågakvarande områden skulle tillkomma Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande och att å områdena befintliga inägor, åbyggnader samt slätter- och fåbodlägenheter finge, där Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande prövade sådant utan men för renskötseln kunna ske, på arrende upplåtas åt bofasta under vissa villkor, bland andra att arrendatorn underkastades de inskränkingar i nyttjanderätten, som föranleddes av den åt lapparne upplåtna rätt att använda ifrågakvarande områden.

Av skogsavverkningen från renbetesfjällen och därtill lagda fastigheter hava guldits, utom köpeskillingen för inköpta fastigheter, jämväl, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, åtskilliga andra utgifter, som tarvats för fastigheternas förvaltning eller stått i nära samband därmed.

Ånkönt utgifterna i det hela uppgått till ganska betydande belopp, framför allt de år då större egendomsköp förekommit, hava fondens tillgångar i allmänhet varit i stigande, och under vissa av de senaste åren har tillväxten varit högst avsevärd. Fondens storlek, som vid slutet av år 1890 uppgick till 62,641 kronor 76 öre, utgjorde vid 1900 års slut 580,351 kronor 11 öre, vid 1909 års slut 768,989 kronor 86 öre, vid 1910 års slut 888,947 kronor 57 öre, vid 1911 års slut 984,884 kronor 29 öre, vid 1912 års slut 1,011,882 kronor 89 öre samt vid 1913 års slut enligt approximativ beräkning i runt tal 1,095,000 kronor.

Fondens inkomster, bestående nästan uteslutande av skogsförsäljnings- och intressemedel, hava under åren 1891—1912 uppgått i medeltal till 114,200 kronor om året och utgifterna under samma tid i medeltal till 69,600 kronor årligen.

Någon försäljning av inköpta områden har hittills ej förekommit.

I fråga om den skogsavverkning, som i framtiden kan vara att påräkna av renbetesfjällen och därtill lagda fastigheter, torde det vara svårt att bilda sig någon bestämd mening. Införskaffade upplysningar synas emellertid utvisa, att man även framdeles har att räkna med en ej obetydlig avkastning, samt att särskilt betydande utgifter icke under en närmare framtid äro att förvänta.

Omnämnas må i detta sammanhang, hurusom för understöd åt renskötseln i Jämtlands län står till förfogande jämväl en annan fond, nämligen den, som av statskontoret förvaltas under benämningen jämtländska lappväsendets fond.

Med tillämpning av de i renbeteslagstiftningen givna bestämmelser i fråga om utarrendering för lapparnas räkning av bete, slätter, jakt, fiske och i Jämtlands län jämväl inägor å områden, som tillkomma lapparna (31 § i 1898 års lag om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige och 22 § i motsvarande lag av 1886), hava i nyssnämnda län förekommit arrendeupplåtelser, som inbragt avsevärda belopp.

Jämlikt nådigt brev den 31 maj 1901 skola dylika arrendemedel, i den mån de icke finnas erforderliga för bestridande av utgifter för lapparne, omhänderhavas av statskontoret och där förräntas samt bokföras såsom en särskild fond under oförmälda benämning. Från denna fond hava efter Eders Kungl. Maj:ts beprövande avsevärda understöd årligen utgått till de jämtländska lapparne och deras

näring. Det oaktat har fondens kapitalbelopp befunnit sig i ständigt stigande och vid utgången av 1912 utgjorde detsamma något över 160.000 kronor.

Frågan om nomadlapparnes ställning i Västerbottens och Norrbottens län torde, om den ock i mycket skiljer sig från den jämtländska lappfrågan, dock hava åtskilliga beröringspunkter med denna.

Redan innan avvitrningen i nyssnämnda läns lappmarker kom till stånd, hade av statsmakterna vidtagits en betydelsfull åtgärd i syfte att åt lapparne huvudsakligen bevara den egentliga fjällbygden. Genom nådiga brevet den 13 december 1867, som sedermera bekräftades i 1873 års avvitrningsstadga för Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker, bestämdes nämligen, att en gräns skulle uppdragas mellan de delar av lappmarken, som vore tjänliga för odling, och den mark, där nybyggesanläggningar icke vidare finge tillåtas. Med dessa bestämmelser avsågs tydligen att förebygga missförhållanden av den art, som uppstått under avvitrningen i Jämtland. Nekas må ej heller, att denna odlingsgräns i viss mån utgjort ett värn mot den bofasta kulturens framträngande till trakter, som av naturen synas företrädesvis ägnade för renskötsel. Att emellertid i trots av bestämmelserna om en odlingsgräns lapparne även på många trakter inom lappmarkens egentliga fjällbygder lidit avsevärt intrång genom bosättningen, lär ej någon, som äger kännedom om förhållandena, kunna förneka. Mångenstädes, framför allt i Västerbottens fjälltrakter, hade redan före odlingsgränsens tillkomst jordbruket hunnit framtränga till områden, där det måste komma i kollision med renskötseln, och en långt driven klyvning av redan befintliga nybyggen ledde efter hand flerstädes till en ansenlig tillväxt av den bofasta befolkningen samt tillgodogörande av ägor, som tidigare ej brukats.

De förhållanden, som inom Jämtlands län föranlett förvärv för lapparnes räkning av fastigheter invid renbetestrakterna, kunna alltså ingalunda sägas sakna motsvarighet i de båda nordligaste läns lappmarker. Även i dessa båda län och särskilt i Västerbottens ligger det alltså nära till hands att genom köp eller expropriation förvärva områden, som äro behövlige för lapparne eller till hinder för deras näring. Enligt gällande bestämmelser om avvitrning i lappmarkerna skall ock frågan om dylikt förvärv tagas i övervägande i sammanhang med avvitrningen, vilken, vad angår Västerbottens läns ovan odlingsgränsen belägna delar, ännu ej är avslutad. Huruvida dylikt inlösen av mark lämpligen kan komma till stånd i den omfattning, som skulle vara av nöden för behörigt tillgodoseende av lapparnes intressen, kan här lämnas därhän. Döljas må ej, att jordförvärv av erforderlig utsträckning måhända skulle leda till alltför stor rubbning i förhållanden, som en gång tillåtits uppkomma, och till ett ur social synpunkt mindre tilltalande uppträdande mot den idoga och härdiga befolkning, som hunnit få fast fot på ifrågasvarande trakter. Ur denna synpunkt vore det utan tvivel önskvärt, om nomadlapparnes intressen kunde tillgodoses genom andra åtgärder av beskaffenhet att möjliggöra betesområdets utnyttjande. Utan närmare ingående på frågan härom må framhållas, att vare sig lösningen sökes i jordförvärv eller i åtgärder av annat slag, betydande kostnader för staten måste ställas i utsikt.

För bestridande av kostnader av nu antydd art eller i det hela för understödande av lapparne i Västerbottens och Norrbottens län stå några tillgångar motsvarande de jämtländska fonderna icke till buds.

Utarrendering av jakt, fiske, bete eller slätter å renbetestrakterna har ej förekommit åtminstone icke i sådan omfattning att fondbildning kunnat ifråga-

komma och torde ej heller framdeles vara att påräkna, då jaktarrendet, som åtminstone i Jämtlands län härvid lärer hava den största betydelsen, icke kan komma att spela någon nämnvärd roll.

Ej heller kan enligt gällande bestämmelser virkesavkastning från några ovan odlingsgränsen belägna skogar tagas i anspråk för utvidgande av lapparnes betesområden eller andra åtgärder i liknande syfte, och fråga om ändrad disposition av dessa skogar torde ej i detta sammanhang böra väckas.

Under sådana förhållanden hemställa Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande, huruvida icke, så framt det skulle visa sig, att jämtländska renbetesfjällens skogsfond betydligt överstiger, vad som kan antagas vara behöfligt för tillgodoseende av de jämtländska lapparnes behov, dylikt överskott lämpligen skulle kunna anslås till lappväsendet i Västerbottens och Norrbottens län. Enligt upplysningar, som Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande från tillförlitligt håll bekommit, skulle också i själva verket ett belopp av intill 500,000 kronor utan olägenhet kunna fränskiljas fonden. Det därefter återstående kapitalet skulle, under förutsättning att fonden såsom hittills finge tillgodonjuta, förutom räntan, jämväl avkastningen av skogarna å renbetesfjällerna och därtill lagda fastigheter, vara till fyllest för inköp av de områden, vilkas förvärvande för lapparnes räkning ytterligare kunde ifrågakomma. I betraktande härav synes från den jämtländska lappbefolkningens sida föga kunna vara att invända mot fondens uppdelning på sätt nyss är nämnt, och från statens synpunkt torde det te sig naturligt, att man vid fråga om beredande av medel för lappväsendet i andra landsdelar först och främst anlitar ifrågavarande från lappområden härrörande tillgångar.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande hava tänkt sig, att det belopp, som sålunda kunde komma att fränskiljas jämtländska renbetesfjällens skogsfond, skulle på så sätt ställas till disposition för lappväsendet i de båda nordligaste länen, att för vartdera av dessa län bildas en fond, som av statskontoret förvaltas och förräntas, och ur vilken, efter Eders Kungl. Maj:ts närmare föreskrifter eller beprövande i särskilda fall, må utgå belopp, som kunna finnas vara av nöden för renskötselns och lapparnes stödjande och ej varda genom andra anslag täckta. Beloppet av dessa fonder, vilka lämpligen synas kunna benämnas Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond, torde, med hänsyn till de särskilda svårigheter, med vilka renskötseln har att kämpa i Västerbottens län, böra sättas något högre för den förstnämnda fonden än för den senare. Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande anse en fördelning med belopp av 300,000 kronor och 200,000 kronor vara skälig, dock att hinder ej borde möta för Eders Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt och lämpligt, överflytta en del av ena fondens kapitalbelopp till den andra.

Bland utgifter, till vilkas bestridande de föreslagna fonderna skulle kunna tjäna, hava redan framhållits de, som kunna ifrågakomma för vissa markförvärv samt andra åtgärder i syfte att för lapparne möjliggöra utnyttjandet av dem tillkommande betesområden eller förebygga stridigheter med de bofasta. Påpekas må i avseende härå, att för markförvärv i nämnda syfte inom Sorsele och Dorotea socknar riksdagen år 1912 beviljat ett förslagsanslag av 52,000 kronor, vilket ännu ej tagits i anspråk, men att, om i övrigt dylika markförvärv skola äga rum i hittills ifrågasatt utsträckning, desamma torde betinga utgifter av den omfattning, att hela den för Västerbottens län tillämnade fonden knappt skulle komma att förslå. Skulle frågan komma att utveckla sig i dylik riktning, torde

alltså erforderliga medel böra sökas å annat håll, men om, såsom ej synes utslutet, även andra utvägar än förvärv av mark visa sig kunna med framgång anlitas, torde kostnaden för desamma kunna bäras av fonden.

Bland åtgärder, som kunna ifrågakomma för renskötrelsens befrämjande och lindrande av de svårigheter, som för lapparne uppstått i följd av odlingens framträngande, må, utöver de redan antydda, framhållas uppförande av stängsel till skydd för mera utsatta områden eller till hjälp för lapparne vid hjordarnes bevakning och sammanhållande, anläggande av broar över vattendrag, som måste passeras med renarna, bidrag till uppförande av lador i trakter, där bärgat hö, som lämnas utestående i stack eller hässjor, är särskilt utsatt för skadegörelse av renar, understöd vid mångahanda ofövällade olyckor, för vilka renägare äro utsatta, samt arvoden till tillsyningsmän. Att en dylik uppräknning blott innefattar exempel på fall, där det kan vara av vikt att disponera medel till renskötrelsens stöd, torde knappast behöva framhållas.

Då de föreskrifter, som ledd till bildande av jämtländska renbetesfjällens skogsfond, tillkommit under samverkan av Kungl. Maj:t och riksdagen, lär riksdagens medgivande krävas till nu ifrågasatta förändrade disposition av en del av fonden.

Med stöd av vad i det föregående anförts få Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande i underdanighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå riksdagen att medgiva, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 500,000 kronor må uttagas till bildande av två fonder, den ena å 300,000 kronor, benämnd Västerbottens lappfond, och den andra å 200,000 kronor, benämnd Norrbottens lappfond, vilka fonder skola av statskontoret förvaltas och förräntas samt, efter Eders Kungl. Maj:ts föreskrifter eller prövning i särskilda fall, användas, den förra fonden till främjande av renskötelsen i Västerbottens län och den senare till förmån för enahanda näring i Norrbottens län, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra.

Över denna framställning hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län efter lappfogdens i länet hörande samt statskontoret avgivit infortrade underdaniga utlåtanden.

Kungl. Maj:ts nyssbemälda befallningshavande har efter omnämnande av de inköp, som hittills förekommit eller varit ifrågasatta, framhållit bland annat, att åtskilliga fastigheter funnes, vilkas förvärvande vore högeligen önskvärt. Vad som särskilt torde under den närmare framtiden göra det nödvändigt att förvärva en del av dessa områden vore enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes tanke de anordningar, som komme i fråga att vidtagas med anledning av de resultat, vartill man kunde komma vid den pågående utredningen av lappfrågan. Om således medel fortfarande vore av nöden för utvidgning av de jämtländska renbetesland och till och med under den närmaste framtiden inköp kunde antagas bliva nödiga i större omfattning än hittills ägt rum, ansåge Kungl. Maj:ts befallningshavande det vara klokt, att dessa inköp även i framtiden icke skedde på en gång, utan i den mån behovet gjorde sig mer eller mindre starkt gällande och i den mån det visade sig möjligt att få förvärva dem för pris, som vore skäliga. Med hänsyn

*Kungl.
Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län.*

härtill ansåge också Kungl. Maj:ts befallningshavande, att de jämtländska renbetesfjällens skogsfond för närvarande kunde utan skada för det därmed avsedda ändamålet avvara det belopp, som i den ifrågavarande framställningen begärts, dock endast under det oeftergivliga villkor att den återstående fonden finge, på sätt i framställningen antydde, för framtiden tillgodonjuta, jämte därå blivande räntor, den behållna avkastningen av skogarna å renbeteslanden och därtill lagda fastigheter. Även om man icke kunde nu angiva det belopp, som kunde bliva erforderligt för inköp av de därtill ifrågasatta egendomarna, vore det i varje fall klart, att detta väsentligen överstege det belopp, som efter fondens nu ifrågakämda delning skulle återstå, och att det sålunda endast vore med hänsikt till en fortgående ökning av densamma, som en så pass stor minskning kunde äga rum utan förfång för det med fonden avsedda ändamålet. Det borde slutligen bemärkas, att jämtländska lappväsendets fond icke kunde till någon del påräknas till fyllande av det behov, vartill jämtländska renbetesfjällens skogsfond vore avsedd. Lappväsendets fond vore nämligen avsedd och dess avkastning numera till huvudsaklig del disponerad för andra till lappväsendets gagn tjänande, högst angelägna ändamål och skulle i allt fall, om den användes för inköp, icke långt förslå. På grund av vad sålunda anförts förklarade sig Kungl. Maj:ts befallningshavande under ovan angivna förutsättning icke hava något att erinra mot bifall till framställningen.

Jämväl lappfogden har under samma förutsättning ansett, att ett belopp av 500,000 kronor kunde utan olägenhet fränkiljas jämtländska renbetesfjällens skogsfond.

Statskontoret.

Statskontoret har upplyst, att enligt de numera avslutade räkenskaperna för år 1913 jämtländska renbetesfjällens skogsfond vid årets slut hade en behållning av 1,095,099 kronor 80 öre. För övrigt har statskontoret förklarat sig biträda framställningen. Statskontoret anser emellertid lämpligt, att utbrytningen, om den medges, kommer att hänföra sig till ett visst årsskifte, alltså vare sig den 1 januari 1914 eller den 1 januari 1915, varjämte hemställts, att, därest de föreslagna två nya fonderna skulle komma till stånd och ställas under statskontorets förvaltning, Kungl. Maj:t täcktes i sammanhang därmed föreskriva, att beträffande förräntningen av dessa fonder skall lända till efterrättelse vad i kungl. brevet den 31 augusti 1877 vore föreskrivet angående statskontorets fondförvaltning i allmänhet.

*Förslag av
chefen för
civildeparte-
mentet.*

Sedan dessa utlåtanden inkommit, har chefen för civildepartementet, på sätt framgår av statsrådsprotokollet över civilärenden den 29 sistlidna april, vilket torde få såsom bilaga vidfogas detta protokoll, väckt ett förslag, som nära berör nu ifrågavarande framställning.

Såsom i protokollet för den 29 april omförmäles, har 1906 års riksdag å extra stat för år 1907 beviljat ett anslag å 250,000 kronor att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas till understöd åt lapparna i Jukkajärvi socken, men det har emellertid visat sig obehövt att av detta anslag utanordna mera än 16,352 kronor 58 öre, enär lapparnas behov av hjälp

icke var så stort, som man antagit. Å anslaget återstår sålunda ett belopp av 233,647 kronor 42 öre, vilket belopp ännu icke avförts.

Chefen för civildepartementet har nu hemställt, att i samband med behandlingen av förevarande fråga om överförande av en del utav jämtländska renbetesfjällens skogsfond till de två föreslagna nya fonderna för understödjande av nomadlapparna i de båda nordligaste länen måtte tagas i övervägande, huruvida icke nämnda belopp, 233,647 kronor 42 öre, finge på det sätt tillfalla dessa fonder, att ett belopp av 140,000 kronor inginge i Västerbottens lappfond och återstoden i Norrbottens lappfond.

Med föranledande av nädiga remisser hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län samt statskontoret avgivit underdåniga yttranden över det sålunda väckta förslaget, därvid de alla uttalat sig för att ifrågavarande medel tillföras de nya fonderna.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län har särskilt erinrat, att utom de betydliga utgifter, som vore att emotse för renskötselns ordnande, man icke finge lämna ur sikte att åtskilligt av vad som komme att åtgöras sedermera tarvade avsevärda underhållskostnader, vadan med skäl kunde befaras, att de belopp, som föreslagits skola utbrytas från jämtländska renbetesfjällens skogsfond, icke komme att täcka behovet.

*Kungl.
Maj:ts
befallnings-
havande i
Väster-
bottens län.*

Statskontoret har framhållit, att förhållandena syntes giva vid handen, att en förstärkning av de ifrågasatta fonderna vore behöflig och önskvärd, samt att det för åstadkommande av en dylik ökning torde kunna anses ligga nära till hands, att den odisponerade delen av de vid 1906 års riksdag för lappväsendet anslagna medel komme till användning; och har statskontoret alltså för sin del förklarat sig icke hava någon anledning till erinran mot att framställning i det av chefen för civildepartementet angivna syfte gjordes hos riksdagen. Statskontoret ansåge sig emellertid icke kunna underlåta att framhålla, att av de medel, som av 1906 års riksdag anvisades för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, 100,000 kronor vore avsedda såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, under det att återstående beloppet, 150,000 kronor, skulle användas till lån åt lappar för inköp av renar, med skyldighet för låntagaren att inom viss tid återgälda erhållet lånebelopp.

*Stats-
kontoret.*

Rörande de bland lapparna i de båda nordligaste länen nu rådande förhållanden ävensom nödvändigheten av att genom statens försorg anstaltar vidtagas för upphjälpande av renskötseln därstädes tillåter jag mig hänvisa till vad Kungl. Maj:ts befallningshavande i nämnda båda län anfört, varuti jag anser mig kunna i allt väsentligt instämma.

Departementetschefen.

Att nomadlapparnas näring i dessa län vidmakthålles, är ett önskemål icke allenast ur humanitär utan ock ur nationalekonomisk synpunkt. Denna näring är den för lapparna naturliga och kan icke utan svåra rubbningar utbytas mot annan verksamhet. Ej heller torde någon

möjlighet förefinnas att genom annat näringsfång draga nämnvärd fördel av lappmarkernas stora fjällvidder, vilka däremot tack vare renskötseln kunna lämna en ej obetydlig avkastning. De svårigheter, med vilka renskötseln för närvarande har att kämpa, torde till ej oväsentlig grad häröra därav att jordbruket, som enligt statsmakternas syften bort i huvudsak begränsas till de nedom odlingsgränsen belägna delarna av lappmarkerna, kommit att i avsevärd omfattning utgrena sig även i de egentliga fjälltrakterna.

Det synes under nu angivna förhållanden uppenbart, att staten icke kan ställa sig likgiltig för de svårigheter, med vilka lapparna hava att kämpa. För en var, som äger någon kännedom om förhållandena, torde även vara tydligt, att de penningmedel, som tarvas för att bringa reda i förhållandena, måste bliva tämligen ansenliga. Såsom Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län framhållit, är det i nämnda båda län, särskilt det förra, av nöden att genom köp eller expropriation förvärva vissa områden, som äro behöfliga för lapparna eller till hinder för dessas näring, något som enligt gällande bestämmelser skall komma under övertvägande i samband med den i vissa delar av lappmarken ännu pågående avvitringen. Av nöden torde vidare bliva att till skydd för mera utsatta områden eller till hjälp vid hjordarnas bevakning uppföra en del stängsel, att anlägga broar över vattendrag samt att lämna bidrag till uppförande av lador i trakter, där skördat men utestående hö plägar vara utsatt för skada av renar. Därjämte torde, på sätt redan i någon mån ägt rum, understöd i form av lån böra lämnas åt skötsamma men fattiga lappar; och även för åtskilliga andra med renskötseln sammanhängande ändamål lärer det vara angeläget, att medel utan alltför stor omgång kunna stå till förfogande.

Vad nu anförts torde utvisa önskvärdheten och behovet av att någorlunda betydande fonder bildas för stödjande av renskötseln i de nordligaste länen; och då för åvågabringande av dylika fonder stå till buds tillgångar, som tidigare anvisats till fromma för lapparna i vissa delar av landet men visat sig ej vara för de avsedda ändamålen i hela sin omfattning erforderliga, synes det vara en naturlig och nära till hands liggande tanke, att nämnda tillgångar tagas i anspråk på nu föreslaget sätt.

Vad beträffar jämtländska renbetesfjällens skogsfond torde, med hänsyn till vad Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län samt lappfogden i länet i ärendet anført, få antagas för visst, att denna fond kan utan olägenhet avstå det nu ifrågasatta beloppet, 500,000 kronor, under förutsättning att den återstående fonden får, såsom hittills ägt rum,

tillgodonjuta jämte därå uppkommande räntor behållna skogsavkastningen av renbetesfjällen och därtill lagda fastigheter. Det är alltså från en sådan förutsättning jag vid nedan framställda förslag utgår.

Vidkommande det av 1906 års riksdag beviljade anslaget till understöd åt Jukkasjärvilapparna är tidigare framhållet, att det tillfälliga behov, för vilket anslaget var ämnat, blivit tillgodosett medelst det belopp, 16,352 kronor 58 öre, som av anslaget utgått, och att återstoden, 233,647 kronor 42 öre, följaktligen utan förfång för de med anslaget åsyftade lapparna kan tagas i anspråk för det nu ifrågasatta ändamålet. Det av statskontoret anmärkta förhållandet, att en del av anslaget varit avsett att allenast i form av lån komma lapparna tillgodo, torde, såsom även statskontoret ansett, skäligen icke böra stå i vägen för disponerande på nu föreslaget sätt av även denna del av anslaget.

Fördelningen av de medel, som föreslagits skola användas för nomadlapparnas räkning, i två särskilda, under statskontorets förvaltning stående fonder, benämnda den ena Västerbottens lappfond och den andra Norrbottens lappfond, synes mig lämplig, likasom jag biträder förslaget, att ungefär tre femtedelar av medlen tillföras den förra och ungefär två femtedelar den senare fonden. Att ett starkare behov av understöd förefinnes i Västerbottens län sammanhänger med det sakförhållandet, att nybyggesväsendet där nått en större utveckling än i Norrbottens län. Den föreslagna bestämmelsen att Kungl. Maj:ts skall äga överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra fonden synes mig för övrigt innebära en lämplig garanti för att medlen skola kunna komma till användning, där de i varje fall bäst behövas.

I överensstämmelse med statskontorets förslag torde de nya fondernas bildande böra anses äga rum vid början av ett kalenderår; och enär det torde vara av största behov påkallat, att särskilt beträffande Västerbottenslapparna åtskilliga planlagda åtgärder kunna vidtagas redan instundande sommar och höst samt att fördenskull medel ur fonderna så snart som möjligt finnas att tillgå, tillåter jag mig föreslå, att såsom tidpunkt i nämnda hänseende bestämmes den 1 januari 1914, från vilken tid sålunda även ränteavkastningen å de fonderna tillagda belopp skall tillföras dem.

Emot vad Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län i övrigt hemställt, har jag icke något att erinra likasom ej heller mot statskontorets hemställan, att Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond skola förräntas i enlighet med de i kungl. brev den 31 augusti 1877 givna föreskrifter. Dessa föreskrifter äro förut gällande för jämtländska renbetesfjällens skogsfond och jämtländska lappväsendets fond.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen medgiva,

att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 500,000 kronor må uttagas till bildande av två fonder, den ena å 300,000 kronor, benämnd Västerbottens lappfond, och den andra å 200,000 kronor, benämnd Norrbottens lappfond, vilka fonder skola av statskontoret förvaltas och jämlikt föreskrifterna i kungl. brevet den 31 augusti 1877 förräntas i enlighet med vad som gäller för statskontorets fondförvaltning i allmänhet samt efter Kungl. Maj:ts föreskrifter eller prövning i särskilda fall användas, den förra fonden till främjande av renskötseln i Västerbottens län och den senare till förmån för enahanda näring i Norrbottens län, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra;

att utbrytningen av ifrågavarande medel och de två nya fondernas bildande skola anses hava ägt rum den 1 januari 1914; samt

att det belopp, 233,647 kronor 42 öre, som återstår av ovan omförmälda utav 1906 års riksdag beviljade anslag för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, må på det sätt tillföras nyssnämnda båda fonder, att ett belopp av 140,000 kronor ingår i Västerbottens lappfond och återstoden i Norrbottens lappfond.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Herman Schlytern.

Bilaga.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms
slott den 29 april 1914.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
FRIHERRE BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Chefen för civildepartementet, statsrådet von Sydow, anförde efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet:

»I underdånig skrivelse den 12 sistlidne februari hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län väckt förslag att ur en under statskontorets förvaltning ställd fond, benämnd jämtländska renbetesfjällens skogsfond, måtte uttagas ett belopp av 500,000 kronor, varav skulle bildas två särskilda fonder, benämnda Västerbottens lappfond och Norrbottens lappfond, för främjande av renskötseln i nämnda båda

län. Över detta förslag hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i Jämtlands län samt statskontoret avgivit infortrade underdåniga utlåtanden.

Innan förslaget varder föremål för Kungl. Maj:ts prövning, torde det emellertid tillåtas mig att väcka eu fråga, som står i nära samband med förslaget. Det synes mig nämligen önskvärt att, i händelse fonder, sådana som de nu ifrågasatta, komma till stånd, desamma ökas med en tillgång, som för åtskilliga år sedan anslagits åt lapparna i en viss trakt men icke behövt mer än till en ringa del tagas i anspråk för det avsedda ändamålet. Jag tänker härvid på det med anledning av Kungl. Maj:ts proposition till 1906 års riksdag (n:o 146) å extra stat för år 1907 anvisade anslag å 250,000 kronor för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken.

Uti skrivelse den 27 april 1906 hade Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län anført, att lapparna inom nämnda socken till följd av synnerligen ogynnsamma betesförhållanden under hösten 1905 och den följande vintern förlorat en så stor mängd renar, att dessa lappars tillvaro såsom renskötande lappar i hög grad äventyrades, därest ej hjälp bringades dem. Kungl. Maj:ts befallningshavande hemställde därför, att åt lapparne måtte beredas ett anslag å 250,000 kronor, därav en mindre del skulle användas till anskaffande av livsförnödenheter och återstoden till inköp av renar i stället för dem, som gått förlorade.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning härav avlätit proposition till 1906 års riksdag, anslog riksdagen det äskade beloppet att enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t kunde komma att meddela användas för de angivna ändamålen.

Genom nådigt brev den 22 juni 1906 anbefalldes därefter Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län att inkomma med utredning beträffande lappfamiljernas i Jukkasjärvi socken förmögenhetsförhållanden, deras behov av livsförnödenheter och förlust i renar ävensom förslag till inköp av livsförnödenheter och fördelning därav.

I underdånig skrivelse den 14 oktober 1908 upplyste emellertid Kungl. Maj:ts befallningshavande, att lapparnas förlust av renar icke på långt när vore så stor som man föreställt sig. Till betäckande av ett ur länets nödhjälpsfond utgivet förskott å 16,352 kronor 58 öre hemställdes, att Kungl. Maj:t täcktes ur anslaget anvisa nämnda belopp, varjämte meddelades, att de anslagna medlen icke syntes behöva i vidare mån anlitas.

Genom nådigt brev den 27 november 1908 förordnades, att det förskjutna beloppet skulle till Kungl. Maj:ts befallningshavande utanordnas av ifrågavarande anslag. Sedermera har fråga ej förekommit om uttagande av ytterligare medel från anslaget, och å detsamma återstår alltså ett be-

lopp av 233,647 kronor 42 öre, som, efter vad jag inhämtat, ännu icke avförts.

Därest man i likhet med Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län anser det angeläget att för ordnande och stödjande av renskötseln i nämnda båda län inrättas fonder, ur vilka i mån av behov medel kunna efter Kungl. Maj:ts prövning uttagas för ändamålet, torde vara lämpligt att vid fondernas bildande dit hänföres jämväl ifrågakvarande tillgång. De utgifter, som under en närmare framtid tarvas för att bringa reda i renskötseln, torde utan tvivel bliva av den omfattning, att en dylik ökning av fonderna är önskvärd, och det ligger då nära till hands att för ändamålet anlita omförmälda, för lappväsendet anslagna medel.

Vad beträffar medlens fördelning mellan de båda tillämnade fonderna torde vara lämpligt, att samma grundsats får gälla, som föreslagits i fråga om fördelningen av de medel, som skulle tillföras fonderna från jämtländska renbetesfjällens skogsfond, d. v. s. att ungefärligen tre femtedelar av beloppet tillfalla Västerbottens lappfond och återstoden Norrbottens lappfond.

Jag tillåter mig alltså i underdånighet hemställa, att i samband med vidare behandling av frågan om överförande från jämtländska renbetesfjällens skogsfond av 500,000 kronor till de två föreslagna nya fonderna måtte tagas i övervägande, huruvida icke det belopp av 233,647 kronor 42 öre, som återstår av omförmälda utav 1906 års riksdag beviljade anslag för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, må på det sätt tillfalla nyssnämnda båda fonder, att ett belopp av 140,000 kronor ingår i Västerbottens lappfond och återstoden i Norrbottens lappfond; och hemställer jag, att medelst note ur protokollet statskontoret samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens och Norrbottens län måtte anbefallas att *skyndsammast* avgiva yttrande angående den av mig sålunda väckta frågan.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.